

Hội thảo: Bảo tồn và phát huy nghệ thuật hát xẩm trong xã hội đương đại"

Ninh Bình ngày 23, 24-5-2020

Tham luận hát xẩm: Hát xẩm-sự phục hồi hay kiến tạo bản sắc văn hóa dân gian Việt Nam trong bối cảnh mới?

Lê Hồng Lý

Viện Nghiên cứu văn hóa

Viện Hàn lâm KHXHVN

Tóm tắt

Bài viết sẽ khái quát sự xuất hiện của hát xẩm trong lịch sử và sự hình thành của nó qua các giai đoạn ở Việt Nam. Trong quá khứ, hát xẩm đã đóng một vai trò không nhỏ trong việc kiếm sống của một số người tàn tật và những người hát rong ở các vùng nông thôn và đô thị. Đồng thời đã tạo nên một loại hình nghệ thuật đường phố nơi thể hiện tài năng của những nghệ nhân dân gian không có điều kiện được đào tạo bài bản. Về mặt xã hội, loại hình nghệ thuật này trong chừng mực nào đó đã góp phần giải trí cho một bộ phận dân chúng nghèo ở khắp mọi nơi không có điều kiện xem các hoạt động biểu diễn chính thức. Mặt khác, nội dung của những bài xẩm lại mang tính giáo dục, khuyên dạy đạo đức làm người, ăn ở phúc đức, phê phán những thói hư tật xấu, những người ăn ở bạc tình bạc nghĩa trong đời sống. Hơn thế, một giai đoạn dài thời chiến tranh, để phù hợp với thời thế, người hát xẩm còn biết khai thác nó như một hình thức tuyên truyền những vấn đề chính trị của chính quyền qua việc kiếm ăn của mình tại những bến xe, bến tàu, trên tàu điện hay những chốn đông người khác. Từ đây, chúng tôi cũng điếm lại sự mai một của nghệ thuật này và sự phục hồi trở lại của nó thời gian gần đây. Trên cơ sở xem xét khái quát tất cả những vấn đề đó, bài viết sẽ tiến hành phân tích xem quá trình khôi phục hát xẩm thời gian vừa qua nhằm lý giải hiện tượng hát xẩm hiện nay phải chăng là sự phục hồi hay kiến tạo bản sắc văn hóa truyền thống Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa đang diễn ra và tác động mạnh mẽ lên đời sống xã hội.